Evropský parlament
2019-2024

Petiční výbor

2023/2120(INI)

11.9.2023

NÁVRH ZPRÁVY

o výroční zprávě týkající se činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv za rok 2022
(2023/2120(INI))

Petiční výbor

Zpravodaj: Peter Jahr

OBSAH

Strana

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....8

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o výroční zprávě týkající se činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv za rok 2022
(2023/2120(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na výroční zprávu o činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv za rok 2022,

– s ohledem na čl. 10 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU),

– s ohledem na článek 15, čl. 24 odst. 3, článek 228 a čl. 298 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU),

– s ohledem na články 11, 41, 42 a 43 Listiny základních práv Evropské unie,

– s ohledem na Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením,

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu (EU, Euratom) 2021/1163 ze dne 24. června 2021, kterým se stanoví pravidla a obecné podmínky výkonu funkce veřejného ochránce práv (statut evropského veřejného ochránce práv) a zrušuje rozhodnutí 94/262/ESUO, ES, Euratom[1],

– s ohledem na Evropský kodex řádné správní praxe, který přijal Parlament dne 6. září 2001,

– s ohledem na rámcovou dohodu o spolupráci uzavřenou mezi Evropským parlamentem a evropským veřejným ochráncem práv dne 15. března 2006, která vstoupila v platnost dne 1. dubna 2006,

– s ohledem na svá předchozí usnesení o činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv,

– s ohledem na článek 54 a čl. 142 odst. 2 jednacího řádu,

– s ohledem na zprávu Petičního výboru (A9-0000/2023),

A. vzhledem k tomu, že výroční zpráva o činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv za rok 2022 byla dne 28. dubna 2023 oficiálně předložena předsedkyni Evropského parlamentu a že evropská veřejná ochránkyně práv paní Emily O'Reillyová tuto zprávu dne 27. června 2023 v Bruselu představila Petičnímu výboru;

B. vzhledem k tomu, že na základě článků 20, 24 a 228 SFEU je evropský veřejný ochránce práv oprávněn přijímat stížnosti týkající se případů nesprávného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, s výjimkou Soudního dvora

[1] Úř. věst. L 253, 16.7.2021, s. 1.

Evropské unie při výkonu jeho soudních pravomocí;

C. vzhledem k tomu, že článek 15 SFEU stanoví, že „s cílem podpořit řádnou správu věcí veřejných a zajistit účast občanské společnosti jednají orgány, instituce a jiné subjekty Unie co nejotevřeněji“ a že „každý občan Unie a každá fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se statutárním sídlem v členském státě má právo na přístup k dokumentům orgánů, institucí a jiných subjektů Unie“; vzhledem k tomu, že při ochraně základních práv a svobod občanů je klíčové zajistit, aby byly občanům EU poskytovány kvalitní služby a aby správa EU reagovala na jejich potřeby a obavy;

D. vzhledem k tomu, že článek 43 Listiny základních práv Evropské unie stanoví, že „každý občan Unie a každá fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem v členském státě má právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv v případě nesprávného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, s výjimkou Soudního dvora Evropské unie při výkonu jeho soudních pravomocí“;

E. vzhledem k tomu, že v roce 2022 zahájil úřad veřejného ochránce práv 348 šetření (z nichž 344 bylo zahájeno na základě stížností a 4 z vlastního podnětu), přičemž 330 šetření uzavřel (325 šetření na základě stížností a 5 z vlastního podnětu);

F. vzhledem k tomu, že v roce 2022 se většina šetření týkala Komise (197 šetření, tj. 57,1 %), přičemž dále následoval Evropský úřad pro výběr personálu (22 šetření, tj. 6,3 %), Parlament (19 šetření, tj. 5,5 %) a Evropská služba pro vnější činnost (16 šetření, tj. 4,6 %); vzhledem k tomu, že zbytek šetření byl rozdělen takto: Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) (14 šetření, tj. 4,3 %), Agentura Evropské unie pro bezpečnost letectví (7 šetření, tj. 2 %), další orgány nebo instituce EU (46 šetření, tj. 13,5 %) a další agentury EU (23 šetření, tj. 6,7 %);

G. vzhledem k tomu, že v roce 2022 se největší procento šetření vedených úřadem veřejného ochránce práv týkalo Komise, jejímž administrativním činnostem věnuje veřejnost značnou pozornost vzhledem k tomu, že představuje výkonnou moc EU;

H. vzhledem k tomu, že v šetřeních, která úřad veřejného ochránce práv v roce 2022 uzavřel, úřad v 37 % případů nezjistil, že by došlo k nesprávnému úřednímu postupu, ve 46,1 % případů nalezla instituce řešení, ve 12,7 % případů nebylo odůvodněné další šetření a ve 4,5 % případů byl zjištěn nesprávný úřední postup;

I. vzhledem k tomu, že mezi tři nejčastější problémy v šetřeních, která úřad veřejného ochránce práv uzavřel v roce 2022, patřila transparentnost a odpovědnost (např. přístup k informacím a dokumentům) (32 %), služební kultura (20 %) a dodržování základních práv (15 %); vzhledem k tomu, že mezi další problémy patřilo řádné využívání diskreční pravomoci (včetně řízení o nesplnění povinnosti), nábor zaměstnanců, řádné řízení personálních otázek, dodržování procesních práv, řádné vedení řízení o nesplnění povinnosti, řádné finanční řízení, etika a účast veřejnosti na rozhodování EU;

J. vzhledem k tomu, že úřad veřejného ochránce práv v roce 2022 provedl i širší strategická šetření a zahájil iniciativy týkající se systémových problémů v orgánech EU, které zahrnovaly etické otázky, efekt „otáčivých dveří“, odpovědnost při rozhodování, přístup k dokumentům a základní práva;

K. vzhledem k tomu, že úřad veřejného ochránce práv v roce 2022 dále zvyšoval povědomí veřejnosti o úloze úřadu při zachovávání vysokých standardů odpovědnosti a transparentnosti v rámci správy EU;

1. vítá výroční zprávu za rok 2022, kterou předložila evropská veřejná ochránkyně práv;

2. blahopřeje Emily O'Reillyové k dobře vykonané práci a nepřetržitému úsilí o zlepšení administrativních postupů a prosazování odpovědnosti orgánů, institucí a jiných subjektů EU a o zajištění přístupnosti dokumentů EU pro občany EU;

3. oceňuje pokračující konstruktivní spolupráci úřadu evropského veřejného ochránce práv s Evropským parlamentem i dalšími orgány EU;

4. bere na vědomí, že bylo zahájeno šetření z vlastního podnětu s cílem posoudit, jak Komise zajišťuje transparentnost jednání se zástupci tabákového průmyslu;

5. schvaluje výsledek přezkumu provedeného úřadem veřejného ochránce práv, který se týkal toho, jak Komise zajišťuje, aby se externí odborníci, kteří se podílejí na hodnocení návrhů projektů v rámci Evropského obranného fondu, nedostávali do střetu zájmů; zdůrazňuje, že je důležité důkladně posoudit střety zájmů jmenovaných odborníků;

6. vítá návrh Komise v reakci na zjištění úřadu veřejného ochránce práv, která vyplynula z jeho šetření ve věci BlackRock, změnit finanční nařízení tak, aby zahrnovalo možnost odmítnout uchazeče, pokud jsou ve střetu zájmů; bere na vědomí návrh úřadu veřejného ochránce práv, aby Komise aktualizovala své pokyny týkající se zadávání veřejných zakázek souvisejících s politikou s cílem předcházet případným střetům zájmů;

7. zdůrazňuje skutečnost, že v návaznosti na šetření úřadu veřejného ochránce práv týkající se fenoménu „otáčivých dveří" zlepšuje Komise řešení tohoto problému a žádá bývalé zaměstnance o informace o tom, jak dodržují příslušná omezení; vítá skutečnost, že Komise zveřejňuje rychleji každoroční přehled vedoucích pracovníků, kteří požádali o povolení ke změně zaměstnání, i posouzení těchto žádostí; rovněž vítá skutečnost, že zaměstnancům na neplacené dovolené je zakázáno vykonávat zaměstnání v oblastech, ve kterých hrozí střet zájmů;

8. vítá šetření z vlastního podnětu, které úřad veřejného ochránce práv zahájil s cílem posoudit, jak Evropská centrální banka (ECB) řeší problém „otáčivých dveří", a schvaluje výzvu úřadu, aby ECB uplatňovala přísnější pravidla pro odchod zaměstnanců do soukromého sektoru; podporuje doporučení, aby se na zaměstnance ECB vztahovaly přísné požadavky na přechodné období po skončení funkce a aby se prodloužilo období, během něhož bývalí zaměstnanci ECB nesmějí lobbovat u svých někdejších kolegů;

9. zdůrazňuje, že účast občanů na rozhodování EU je důležitá pro jeho legitimitu; oceňuje závazek úřadu veřejného ochránce práv posílit odpovědnost v rozhodovacím procesu EU, zejména při rozhodování o záležitostech životního prostředí; vítá záměr úřadu veřejného ochránce práv zpřísnit svou kontrolu činností Evropské investiční banky, zejména pokud jde o včasné zveřejňování informací o projektech týkajících se životního prostředí a finančních prostředků EIB, aby veřejnost měla dostatek času na případné vyjádření obav;

10. vítá skutečnost, že Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj společně s úřadem evropského veřejného ochránce práv zveřejnila politický dokument nazvaný „Na cestě k zásadám správné praxe pro transparentní využívání prostředků na oživení ze strany vládních orgánů“, který vládním orgánům poskytuje pokyny ohledně zajištění transparentnosti a odpovědnosti při využívání fondů na podporu oživení po pandemii COVID-19;

11. podporuje výzvu veřejné ochránkyně práv, aby Komise aktivně zveřejňovala více informací o schvalování strategických plánů členských států v rámci společné zemědělské politiky; žádá Generální ředitelství Komise pro zemědělství a rozvoj venkova, aby se řídilo doporučeními veřejné ochránkyně práv a usilovalo o lepší zastoupení zájmů zemědělců i občanské společnosti na svých schůzích a při komunikaci se zástupci zájmových skupin;

12. uznává, že je důležité, aby všechny orgány vyřizovaly žádosti o přístup k dokumentům včas a informace tak zůstaly relevantní; vítá dodatečné zdroje, které Komise vyčlenila, aby zvýšila účinnost vyřizování žádostí o přístup k dokumentům;

13. bere na vědomí úsilí, které vyvinul úřad veřejného ochránce práv, aby vydal praktická doporučení pro správu EU týkající se zaznamenávání pracovních textových a rychlých zpráv, a zdůrazňuje, že je důležité, aby se orgány EU těmito doporučeními řídily a sladily postupy správních orgánů EU s moderními způsoby komunikace; vítá reakci Komise, která uvedla, že vydá další pokyny k moderním komunikačním nástrojům, jako jsou textové zprávy;

14. zdůrazňuje, že je důležité, aby úřad veřejného ochránce práv vedl vyšetřování zaměřená na dodržování lidských práv správou EU; podporuje žádost úřadu, aby Komise zřídila nový samostatný portál pro vyřizování stížností na údajné porušování lidských práv a umožnila, aby na portálu mohly podávat stížnosti týkající se lidských práv organizace občanské společnosti a další zúčastněné strany ze zemí, s nimiž má EU uzavřeny obchodní dohody;

15. poukazuje na to, že úřad veřejného ochránce práv provedl strategická šetření toho, jak agentura Frontex dodržuje v rámci svého rozšířeného mandátu podle nařízení 2019/1896[2] povinnosti v oblasti základních práv;

16. vítá skutečnost, že síť agentur EU na základě praktických doporučení pro používání úředních jazyků při komunikaci s veřejností vydaných úřadem veřejného ochránce práv schválila pokyny pro mnohojazyčnost;

17. bere na vědomí, že v roce 2022 byl statut evropského veřejného ochránce práv aktualizován o prováděcí ustanovení, která podrobně popisují pracovní postupy úřadu veřejného ochránce práv;

18. vítá závazek úřadu veřejného ochránce práv sledovat provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením ze strany správy EU; oceňuje činnost úřadu jako člena

[2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1896 ze dne 13. listopadu 2019 o Evropské pohraniční a pobřežní stráži a o zrušení nařízení (EU) č. 1052/2013 a (EU) 2016/1624. Úř. věst. L 295, 14.11.2019, s. 1.

rámce EU pro Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením;

19. zdůrazňuje výsledky šetření z vlastního podnětu, které provedl úřad veřejného ochránce práv, týkajícího se způsobu, jakým Komise monitoruje strukturální a investiční fondy EU (ESI), aby zajistila, že budou využívány k posílení práv osob se zdravotním postižením na nezávislý způsob života a začlenění; vítá návrh jasnějších pokynů ohledně potřeby podporovat deinstitucionalizaci v souvislosti s využíváním fondů ESI;

20. vybízí úřad veřejného ochránce práv, aby prostřednictvím Evropské sítě veřejných ochránců práv pokračoval ve výměně zkušeností a osvědčených postupů s vnitrostátními veřejnými ochránci práv; oceňuje, že se výroční konference Evropské sítě veřejných ochránců práv v roce 2022 zaměřila na osvědčené postupy v oblasti pomoci uprchlíkům a řešila dopady digitalizace veřejných služeb na práva občanů; s potěšením konstatuje, že do Evropské sítě veřejných ochránců práv přibyl ukrajinský a moldavský veřejný ochránce práv;

21. vybízí k plodnému dialogu mezi úřadem veřejného ochránce práv a Petičním výborem Evropského parlamentu; zdůrazňuje, že intenzivní spolupráce mezi těmito dvěma orgány přispívá ke zvýšení demokratické odpovědnosti orgánů EU;

22. pověřuje svou předsedkyni, aby toto usnesení a zprávu Petičního výboru předala Radě, Komisi, úřadu evropského veřejného ochránce práv, vládám a parlamentům členských států a jejich veřejným ochráncům práv nebo obdobným příslušným orgánům.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Výroční zpráva o činnosti úřadu evropského veřejného ochránce práv za rok 2022 byla oficiálně předložena předsedkyni Evropského parlamentu Robertě Metsolové dne 28. dubna 2023 a evropská veřejná ochránkyně práv Emily O'Reillyová představila zprávu Petičnímu výboru dne 27. června 2023 v Bruselu.

Mandát veřejného ochránce práv je zakotven v článcích 24 a 228 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Článek 24 SFEU i článek 43 Listiny základních práv EU stanoví právo předkládat stížnosti evropskému veřejnému ochránci práv. Podle článku 228 SFEU je evropský veřejný ochránce práv, kterého volí Evropský parlament, oprávněn přijímat stížnosti od kteréhokoli občana Unie nebo od kterékoli fyzické nebo právnické osoby s bydlištěm resp. statutárním sídlem v členském státě, jež se týkají případů nesprávného úředního postupu orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, s výjimkou Soudního dvora Evropské unie při výkonu jeho soudních pravomocí.

Dalším důležitým ustanovením, které má pro činnost úřadu evropského veřejného ochránce práv zvláštní význam, je čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv EU, který zdůrazňuje, že „každý má právo na to, aby jeho záležitosti byly orgány, institucemi a jinými subjekty Unie řešeny nestranně, spravedlivě a v přiměřené lhůtě".

Úřad evropského veřejného ochránce práv pomáhá lidem, podnikům a organizacím čelícím problémům se správou EU tím, že vyřizuje stížnosti, které předkládají, a snaží se podporovat řádnou správní praxi tím, že se proaktivně zabývá širšími systémovými problémy v rámci fungování orgánů EU. Ačkoliv úřad veřejného ochránce práv není vždy schopen zahájit šetření u všech obdržených stížností, snaží se pomoci všem, kteří požádají o pomoc – například poskytnutím poradenství o dalších možnostech zjednání nápravy.

V roce 2022 požádalo služby veřejného ochránce práv o pomoc 16 569 občanů, z nichž 13 313 obdrželo radu prostřednictvím interaktivního průvodce na internetových stránkách úřadu veřejného ochránce práv, dalších 1 038 žádostí o informace vyřídily služby veřejného ochránce práv a 2 238 žádostí bylo řešeno jako stížnosti.

Z celkového počtu 2 238 stížností, které úřad veřejného ochránce práv řešil v roce 2022, jich do jeho působnosti spadalo 755 a 1 483 nikoli.

Úřad evropského veřejného ochránce práv v roce 2022 zpracoval 1 483 stížností týkajících se otázek, které nespadaly do jeho působnosti, a to většinou proto, že se netýkaly činnosti správy EU. Více než 40 % těchto stížností pocházelo ze Španělska, Polska a Německa, přičemž na samotné Španělsko připadá polovina tohoto počtu. Jejich stížnosti mimo rámec působnosti úřadu se týkaly především problémů, k nimž došlo u vnitrostátních, regionálních nebo místních orgánů veřejné správy, jakož i u vnitrostátních nebo mezinárodních soudů (např. Evropského soudu pro lidská práva). Občané rovněž předložili velký počet stížností na soukromé subjekty, včetně bank, on-line podniků a platforem a leteckých společností. Úřad veřejného ochránce práv rovněž obdržel mnoho stížností nespadajících do jeho působnosti, které se týkaly humanitární krize na Ukrajině v návaznosti na invazi Ruska. Úřad i nadále dostával vysoký počet stížností nespadajících do jeho působnosti v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19. Jednalo se převážně o opatření vnitrostátních orgánů přijatá v reakci na pandemii a právo na volný pohyb v rámci EU. Další stížnosti nespadající do působnosti

úřadu se sice týkaly orgánů EU, ale souvisely s jejich politickou nebo legislativní činností.

Úřad veřejného ochránce práv informoval stěžovatele o tom, jaké další orgány by jim mohly pomoci, a objasnil mandát úřadu. Pokud s tím stěžovatel souhlasil, postoupil rovněž úřad stížnosti vhodným členům Evropské sítě veřejných ochránců práv. Pokud stěžovatelé nebyli spokojeni s konkrétními právními předpisy EU, úřad veřejného ochránce práv jim obvykle poradil, aby se obrátili na Petiční výbor Evropského parlamentu. Stěžovatele, kteří vznesli další otázky, mj. týkající se provádění práva EU, odkázal na Evropskou komisi, vnitrostátní či regionální veřejné ochránce práv nebo sítě EU, jako jsou Europe Direct, Solvit a evropská spotřebitelská centra.

V roce 2022 zahájil úřad evropského veřejného ochránce práv 348 šetření, z čehož bylo 344 zahájeno na základě stížnosti a čtyři z vlastního podnětu, přičemž 330 šetření uzavřel (325 na základě stížností a 5 z vlastního podnětu).

Většina šetření se týkala Komise (197 šetření, tj. 57,1 %), dále následoval Evropský úřad pro výběr personálu (EPSO) (22 šetření, tj. 6,3 %), Parlament (19 šetření, tj. 5,5 %) a Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) (16 šetření, tj. 4,6 %). Zbytek byl rozdělen takto: Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (FRONTEX) (14 šetření, tj. 4,3 %), Agentura Evropské unie pro bezpečnost letectví (7 šetření, tj. 2 %), ostatní agentury EU (23 šetření, tj. 6,7 %) a další instituce a subjekty (46 šetření, tj. 13,5 %).

V návaznosti na šetření, která úřad evropského veřejného ochránce práv uzavřel v roce 2022, bylo nalezeno řešení ve 152 případech (46,1 %), ve 122 případech (37,0 %) úřad nezjistil, že by došlo k nesprávnému úřednímu postupu, a pouze v 15 případech konstatoval nesprávný úřední postup a vydal doporučení (4,5 %).

Délka šetření případů uzavřených úřadem evropského veřejného práv byla v průměru kratší než 6 měsíců: 157 případů (48 %) bylo uzavřeno do 3 měsíců, 126 případů (38 %) do 3 až 12 měsíců, 36 případů (11 %) do 12 až 18 měsíců a pouze 11 případů (3 %) bylo uzavřeno po více než 18 měsících.

V roce 2022 spolupracovaly orgány a instituce EU s úřadem evropského veřejného práv uspokojivě v 79 % případů. Ze 33 návrhů, které úřad předložil s cílem napravit nebo zlepšit správní postupy, reagovaly kladně na 26 návrhů.

Mezi tři nejčastější problémy v šetřeních, které úřad veřejného ochránce práv uzavřel v roce 2022, patřila transparentnost a odpovědnost (přístup k informacím a dokumentům) (32 %), služební kultura (20 %) a dodržování základních práv (15 %); Mezi další problémy patřilo řádné využívání diskreční pravomoci (včetně řízení o nesplnění povinnosti), nábor zaměstnanců, řádné řízení personálních otázek, dodržování procesních práv, řádné vedení řízení o nesplnění povinnosti, řádné finanční řízení, účast veřejnosti na rozhodování EU, etické otázky a granty, zadávání veřejných zakázek a uzavírání smluv.

Kromě vyřizování stížností, což je hlavní pracovní náplní úřadu veřejného ochránce práv, provádí úřad z vlastní iniciativy rovněž širší strategická šetření systémových problémů orgánů a institucí EU. V souladu se strategií úřadu „K roku 2024“ se v roce 2022 zvýšil objem strategické práce, kdy úřad zahájil větší počet šetření a iniciativ týkajících se široké škály otázek. Úřad veřejného ochránce práv v roce 2022 zahájil v rámci své strategické činnosti nová strategická šetření týkající se různých témat:

- **Etické otázky**

Jednou z klíčových činností úřadu veřejného ochránce práv je zachování vysokých etických norem ve správě EU. Zahrnuje to uplatňování pravidel tzv. efektu otáčivých dveří, střetu zájmů a schůzek s lobbisty.

Úřad veřejného ochránce práv požádal Komisi o informace o tom, jak zajišťuje transparentnost a vyvážené zastoupení zájmů v rámci společné zemědělské politiky (SZP). Úřad k této otázce vznesl několik připomínek a požádal, aby do další diskuze o SZP byli kromě zástupců zemědělského odvětví zapojeni také občané a ostatní zúčastněné strany. Dále Komisi vybídl, aby aktivně zveřejňovala více informací o schvalování strategických plánů členských států, v nichž je podrobně uvedeno, jak budou plnit cíle SZP.

Úřad veřejného ochránce práv zahájil šetření z vlastního podnětu, aby posoudil, jak Komise zajišťuje transparentnost jednání se zástupci hájícími zájmy tabákového průmyslu. Navazuje tak na předchozí šetření v této oblasti, včetně šetření, v němž v roce 2016 dospěl k závěru, že Komise neplní své povinnosti vyplývající z Rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku.

Úřad veřejného ochránce práv by měl rovněž předjímat otázky veřejného zájmu a preventivně žádat o informace od správy EU. V této souvislosti požádal Komisi o podrobnější informace o tom, jak zajišťuje, aby se externí odborníci, kteří se podílejí na hodnocení návrhů projektů v rámci Evropského obranného fondu (EDF), nedostávali do střetu zájmů. Úřad veřejného ochránce práv konstatoval, že seznam odborníků se nezveřejňuje, což dále podtrhuje význam důsledného dodržování etických povinností.

Úřad uvítal návrh Komise na změnu finančního nařízení tak, aby zahrnovalo možnost odmítnout uchazeče, pokud u nich dochází k profesnímu střetu zájmů. Tato změna byla provedena v reakci na zjištění úřadu veřejného ochránce práv ohledně rozhodnutí Komise zadat společnosti BlackRock Investment Management zakázku na provedení studie v oblasti, v níž má tato společnost regulační a finanční zájmy.

- „**Efekt otáčivých dveří“**

V roce 2022 se úřad veřejného ochránce práv i nadále zaměřoval na to, jak správa EU řeší efekt otáčivých dveří. V roce 2022 pokračoval v rozsáhlém strategickém šetření, které zahájil v únoru 2021, ohledně toho, jak případy otáčivých dveří řeší Komise. Ve strategickém šetření, které zahrnovalo 100 spisů, se zaměřil na to, jak Komise řeší odchod zaměstnanců do soukromého sektoru. Komise byla požádána, aby rychleji zveřejňovala rozhodnutí týkající se nových pracovních míst zaměstnanců, a umožnila tak včasnou veřejnou kontrolu. Komise ve své odpovědi uvedla, že v případech, kdy hrozí poškození dobré pověsti Komise, bývalé zaměstnance požádá, aby podali zprávu o tom, jak dodržují případná omezení, např. pro lobbování u bývalých kolegů. Komise rovněž přislíbila, že každoroční přehled vedoucích pracovníků, kteří požádali o povolení ke změně zaměstnání, a posouzení těchto žádostí bude zveřejňovat rychleji, než tomu bylo doposud. Kromě toho svým zaměstnancům na neplacené dovolené zakázala vykonávat zaměstnání v oblastech, ve kterých hrozí střet zájmů.

Úřad veřejného ochránce práv provedl šetření z vlastního podnětu, jak Evropská centrální banka (ECB) řeší případy „otáčivých dveří“. Na jeho základě ECB vyzval, aby uplatňovala

přísnější pravidla pro odchod zaměstnanců do soukromého sektoru, a to zejména do finančního sektoru. Úřad dále ECB žádal, aby se na více zaměstnanců vztahovaly přísnější požadavky na přechodné období po skončení funkce a aby byl zákaz lobbování bývalých vedoucích pracovníků ECB u někdejších kolegů prodloužen na dobu jednoho roku. Úřad veřejného ochránce práv předložil Evropské investiční bance (EIB) několik návrhů, jak by banka mohla efektivněji posuzovat odchod členů svého řídícího výboru do soukromého sektoru. Tento krok následoval po rozhodnutí EIB o schválení přechodu bývalého viceprezidenta do podniku veřejných služeb, který dříve od banky obdržel půjčky.

- **Odpovědnost v rámci rozhodování**

Občané EU mají právo na přístup k dokumentům v držení orgánů EU a úřad veřejného ochránce práv slouží jako mechanismus nápravy pro ty, kteří mají s přístupem k těmto dokumentům potíže.

V září 2022 úřad zahájil veřejnou konzultaci, aby posoudil, zda mají občané přístup k aktuálním informacím souvisejícím se životním prostředím. Cílem bylo zjistit, jak snadno může veřejnost získat dokumenty nebo informace týkající se životního prostředí a jak by se občané mohli více podílet na přípravě a provádění ekologických politik. Během konzultace úřad obdržel 18 odpovědí a v roce 2023 přijme návazná opatření. Úřad veřejného ochránce práv se obrátil na sekretariát Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy, aby se dozvěděl více o jeho úloze při vyřizování stížností v záležitostech životního prostředí.

Tři organizace občanské společnosti podaly úřadu veřejného ochránce práv stížnost, že Evropská investiční banka (EIB) zveřejňuje příliš málo informací o projektech, které financuje, a činí tak příliš pozdě. Úřad shledal následná opatření EIB jako nedostatečná a požádal o přísnější kontrolu činnosti banky.

Nástroj pro oživení a odolnost je součástí bezprecedentního stimulačního balíčku financovaného EU, jehož účelem je pomoci ekonomikám členských států zotavit se z pandemie onemocnění COVID-19. Úřad veřejného ochránce práv se dotázal Komise, jak bude zajišťovat odpovědnost za výdaje fondu, jak bude moci veřejnost zjistit, které projekty budou financovány, a zda bylo dosaženo přislíbených milníků. Úřad rovněž obdržel stížnosti týkající se odmítnutí přístupu k dokumentům souvisejícím s plány obnovy Německa, Francie, Nizozemska, Švédska a Dánska. Úřad ve svých analýzách zdůraznil význam vysokých standardů transparentnosti při řízení Nástroje pro oživení a odolnost.

Skupina organizací občanské společnosti a sdružení se obrátila na úřad veřejného ochránce práv poté, co Komise v rámci veřejné konzultace k iniciativě pro udržitelnou správu a řízení společností započítala téměř 123 000 individuálních odpovědí – předložených v jednom dokumentu – jako jedinou odpověď s více signatáři. Komise ani včas vhodně neshrnula hlavní obavy vyjádřené v rámci kampaně. Úřad považoval tento přístup za politováníhodný a požádal Komisi, aby v budoucnu poskytovala lepší informace o odpovědích občanů obdržených prostřednictvím platforem kampaní.

Komise vysvětlila, jak shromažďuje informace o uplatňování obecného nařízení EU o ochraně osobních údajů v Irsku po vyjádření obav, že neshromáždila dostatek informací k posouzení toho, jak je tento právní předpis uplatňován. Úřad veřejného ochránce práv shledal vysvětlení uspokojivými, ale vybídl Komisi, aby preskriptivněji stanovila potřebné

informace, aby mohla tuto důležitou oblast řádně monitorovat.

Úřad se dotázal Rady, zda by mohla iniciativně zpřístupnit více dokumentů týkajících se přijetí sankcí vůči Rusku. Rada poskytla podrobné a přesvědčivé vysvětlení, proč je v tomto okamžiku obtížné dosáhnout v této oblasti byť jen nepatrného zvýšení transparentnosti.

- **Přístup k dokumentům**

Veřejná ochránkyně práv zreformovala vnitřní fungování úřadu, aby mohl efektivněji vyřizovat stížnosti a řešit systémové problémy ve správě EU. Zrychlilo se tak vyřizování stížností a bylo dosaženo významných pozitivních výsledků v řadě správních oblastí EU.

Veřejná ochránkyně práv i v roce 2022 propagovala práci svého úřadu jako nápravného mechanismu pro osoby žádající o veřejný přístup k dokumentům. Na základě odborných znalostí úřadu zveřejnila podrobnou příručku o právu veřejnosti na přístup k dokumentům EU. Tato internetová příručka obsahuje otázky a odpovědi určené široké veřejnosti a podrobné pokyny pro odborné zúčastněné strany a aktivisty, kteří se zasazují o zvýšení transparentnosti. Příručka poskytuje vyčerpávající informace o praktických a právních aspektech práva na přístup veřejnosti k dokumentům.

Evropská agentura pro námořní bezpečnost (EMSA) souhlasila s tím, že na svých internetových stránkách zveřejní rozsáhlé informace o případech možných úniků ropy počínaje rokem 2015. Veřejná ochránkyně práv tento krok agentury EMSA, který následoval po stížnosti podané platformou investigativních novinářů, ocenila.

Rada na základě šetření poskytla přístup k původním připomínkám a otázkám členských států k návrhu aktu o digitálních trzích, avšak až po dokončení legislativních jednání o tomto předpisu. Úřad veřejného ochránce práv požádal Radu, aby umožnila rychlejší přístup k legislativním dokumentům, aby se veřejnost mohla účinně účastnit diskuzí o návrzích právních předpisů EU.

Komise zveřejnila dokumenty týkající se nákupu 1,5 milionu ochranných roušek až téměř dva roky po podání původní žádosti.

Úřad veřejného ochránce práv zahájil dvě šetření týkající se zpoždění při vyřizování žádostí o dokumenty: jedno se týkalo doby, kterou Komise potřebuje k vyřízení žádostí o zveřejnění, druhé toho, jak tyto žádosti vyřizuje Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex).

- **Základní práva**

Úřad veřejného ochránce práv v roce 2022 po provedení strategického šetření toho, jak Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) dodržuje povinnosti v oblasti základních práv, agenturu požádal, aby zlepšila svou odpovědnost. Šetření zkoumalo transparentnost společných operací agentury Frontex a vnitrostátních orgánů na hranicích EU a to, jak agentura identifikuje záležitosti týkající se základních práv a jak monitoruje navracení žadatelů o azyl. Úřad určil několik oblastí, v nichž by agentura Frontex mohla zlepšit postupy, a navrhl, jak by se mohl mechanismus agentury pro podávání a vyřizování stížností lépe zpřístupnit osobám, které se domnívají, že byla porušena jejich základní práva.

Další klíčové šetření týkající se základních práv se zaměřilo na to, jak Komise zajišťuje, aby chorvatské orgány při správě hranic dodržovaly základní práva. Úřad veřejného ochránce práv Komisi vytkl opožděné zavedení mechanismu pro monitorování správy hranic chorvatskými orgány a požádal ji, aby začátkem roku 2023 úřad informovala o přijatých opatřeních, která mají zlepšit dodržování základních práv během operací na chorvatských hranicích, které jsou financovány z prostředků EU.

Úřad Komisi požádal, aby poskytla informace o tom, jak zajišťuje dodržování lidských práv v mezinárodních obchodních dohodách podepsaných EU, a aby zřídila nový samostatný portál pro vyřizování stížností na údajné porušování lidských práv a prozkoumala, jak by na portálu mohly podávat stížnosti týkající se lidských práv organizace občanské společnosti a další zúčastněné strany ze zemí, s nimiž má EU uzavřeny obchodní dohody.

V roce 2020 úřad veřejného ochránce práv zveřejnil soubor praktických doporučení pro používání úředních jazyků EU při komunikaci s veřejností. Mezi ně patřilo zavedení jasné strategie pro používání úředních jazyků, její zveřejnění a důsledné uplatňování. Na podzim roku 2022 síť agentur EU oznámila, že na základě doporučení úřadu veřejného ochránce práv schválila pokyny a vzor pro mnohojazyčnost.

- **Vývoj úlohy úřadu evropského veřejného ochránce práv**

Ve dnech 17. a 18. listopadu uspořádal úřad evropského veřejného ochránce práv s právnickou fakultou a Školou nadnárodní správy věcí veřejných Evropského univerzitního institutu v italské Florencii konferenci, která se zabývala vývojem úřadu evropského veřejného ochránce práv, pokud jde o zajišťování nezávislé, transparentní a odpovědné správy EU. Během konference dostaly prostor akademická obce, občanská společnost, správa EU i úřad evropského veřejného ochránce práv k prezentaci různých úhlů pohledů. Během rozmanitých panelových diskusí se hovořilo o tom, jak se během let vyvinula úloha úřadu veřejného ochránce práv a jak může jeho „měkká síla“ přispět k pozitivním změnám, jakož i o roli transparentnosti při zajišťování odpovědnosti v orgánech a institucích EU.

Na výroční konferenci Evropské sítě veřejných ochránců práv se řešily některé z hlavních problémů, s nimiž se potýkají veřejní ochránci práv, jako je dodržování práv osob prchajících před válkou na Ukrajině, a byli přivítáni noví členové sítě – ukrajinský a moldavský veřejný ochránce práv. Výroční konference, která se v roce 2022 konala ve Štrasburku, se zaměřila na úlohu, kterou mohou veřejní ochránci práv sehrát v dobách krize.

- **Vztahy s Evropským parlamentem**

V roce 2022 evropská veřejná ochránkyně práv pokračovala v úzké spolupráci s Evropským parlamentem a na schůzích výborů informovala o klíčových šetřeních a účastnila se parlamentních slyšení a seminářů týkajících se témat, která souvisejí se správou EU, základními právy a přístupem k dokumentům. Evropská veřejná ochránkyně práv se v roce 2022 zúčastnila i různých akcí a schůzí pořádaných Petičním výborem, jako byl seminář o právech osob se zdravotním postižením. Setkala se rovněž s předsedkyní Petičního výboru Dolors Montserratovou, aby diskutovala o vzájemné spolupráci při řešení obav občanů, a Petiční výbor vyjádřil podporu práci a strategii úřadu veřejného ochránce práv během každoroční výměny názorů o činnosti úřadu.

- **Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením**

Úřad veřejného ochránce práv věnuje velkou pozornost tomu, jak správa EU provádí rámec OSN a EU pro Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením, jehož je členem. Kromě toho se v roce 2022 zabýval důležitými šetřeními týkajícími se práv osob se zdravotním postižením. V dubnu úřad uzavřel šetření z vlastního podnětu, jak Evropská komise monitoruje strukturální a investiční fondy EU, aby zajistila, že budou využívány k prosazování práva osob se zdravotním postižením na nezávislý život a začlenění do společnosti. V říjnu 2022 úřad veřejného ochránce práv rovněž uspořádal pro členy Evropské sítě veřejných ochránců práv hybridní seminář, na němž si účastníci vyměňovali informace a zkušenosti se standardy směrnice EU o přístupnosti internetových stránek a s jejím uplatňováním.